

IV. ЦИГАНИТЕ/ РОМИТЕ – ВЗАИМООТНОШЕНИЯ С МАКРООБЩЕСТВОТО

1. Циганите в очите на околните

Чергаруващи или уседнали, циганите/ ромите винаги се вписват в изградената от макрообществото система. То от своя страна ги поставя на определено място в социалната стълбца, изгражда и по-специфични взаимоотношения.

В годините на Османската империя *циганите заемат особено място в османския управленчески ред*. Остават извън господстващото деление на “правоверни” и “рая”. Не се включват в миллетската система. При тях на преден план излиза етническата принадлежност, съчетана с особен начин на живот и данъчен статут. Още в първите столетия от османското присъствие на Балканите сред тях се обособява по-специална категория. Тя обслужва армията и административната система и ползва ред привилегии (Марушиакова, Попов 2000: 40).

През тези столетия отношението на околните към циганите християни и циганите мюсюлмани е различно. Някои от циганите мюсюлмани се поставят от турците на по-горно социално стъпало. Мъже заемат длъжности в турската военно-административна система – наиби¹, кехай², пощаджии, куриери, жандарми/ заптиета, пазачи в затвори, палачи, субаши³, мартолосо, мюселеми⁴, наблюдатели на крепости. Към жените също имат определено доверие и ги допускат в своите къщи. Всеки ден „... циганките бързали да свършат къщната си работа и отивали по харемлъците и хамамите да пеят на ханъмките, да думкат дайрета и да играят кючек...”. Турските цигани, посещавайки българските къщи, искат да бъдат посрещани като господари. „... Бая и циганите се перчат: от айран и ишумик по-долу не бива! Не му отърва – нали е Хасан или Ахмед”.

В други случаи турците изразяват открито своето пренебрежение към тях. Така например устабашията⁵ на табашкия еснаф в Стара Загора „... се отказвал да дава ухо на възникналите спорове и кавги между калайджиите (занаят, упражняван от турски цигани – б.а.), като се задоволявал само да ги напъди от себе си и да им викне: „Ха, махайте се от главата ми, ченгенелер!”

Нерядко циганите, и особено жените им, стават и жертва на из-

¹ наиб – помощник на кадията

² кехая – в случая това са селски стражи

³ субаш – лице, изпълняващо полицейски функции в града

⁴ мартолосо и мюселеми – членове на военнопомощни корпуси

⁵ устабашия – председател еснафа, занаятчийско сдружение